

KÖZNEVELÉS

Jelen Infojegyzet a Kormány [T/4476.](#) számú, a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról szóló törvényjavaslatához kapcsolódóan a köznevelés általános, országos helyzetéről tartalmaz háttérinformációkat.

- Magyarország Alaptörvénye szerint az alapfokú oktatás ingyenes és kötelező; a középfokú oktatás ingyenes és mindenki számára hozzáférhető.
- A köznevelés kiemelt célja a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás.
- Az iskolai tankötelezettség 6–16 éves kor között tart.
- A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) 2013. január 1-től felel az állami fenntartású köznevelési intézmények fenntartói feladataiért. Az intézményeket országos szinten 198 tankerületbe sorolták.
- EU 2020 Stratégia célkitűzései kapcsán Magyarország vállalta, hogy a korai iskolaelhagyók 18–24 éves népességben belüli arányát a jelenlegi 11,8 százalékról 10% alá csökkenti.
- A 2012-es PISA-felmérés azt mutatja, hogy a magyar diákok eredménye minden területen romlott a korábbi felméréshez képest, és teljesítményük egyik területen sem éri el az OECD-átlagot.
- A köznevelés állami költségvetése a nevelésre, oktatásra költött összes állami kiadás 70 százaléka, kb. 800 000 millió forint volt 2012-ben (KSH, 2014.)

[Magyarország Alaptörvénye](#) kimondja, hogy minden állampolgárnak joga van a művelődéshez, valamint hogy Magyarországon ez a jog a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az **ingyenes és kötelező alapfokú, és az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú iskolai oktatás** révén biztosított. Az állami közszolgálat feladata e jog biztosítása az érettségi megszerzéséig, illetve az első szakképzettség megszerzését biztosító első szakmai vizsga befejezéséig.

A **nemzeti köznevelésről szóló [2011. évi CXC. törvény](#)** (a továbbiakban Nkt.) célja olyan köznevelési rendszer megalkotása, amely a gyerekek(et)

- harmonikus lelki, testi és értelmi fejlődését segíti;
- készségeit, képességeit, ismereteit tudatosan fejleszti;
- érzelmi és akaratit tulajdonságait, műveltségük életkori sajátosságainak megfelelően fejleszti;
- erkölcsös, önálló életvitelre és céljaik elérésére neveli;
- a magánérdekeiket a köz érdekeivel összeegyeztetni képes felelős állampolgárokká neveli.

Az Nkt. továbbá kiemelt célja a **társadalmi leszakadás megakadályozása** és a **tehetséggondozás**, a nevelés és oktatás eszközeivel.

A **köznevelési rendszer intézményei** a törvény szerint az óvoda, az általános iskola, a gimnázium, a szakközépiskola, a szakiskola, az alapfokú művészeti iskola, a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény, a kollégium, a pedagógiai szakszolgálati intézmény, és a pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmény és az úgynevezett többcélú intézmények (pl. óvoda-bölcsöde).

Köznevelési intézményt az állam, a nemzetiségi önkormányzat, az egyházi jogi személy, a vallási tevékenységet végző szervezet vagy más személy vagy szervezet (pl. egyesület, alapítvány, települési önkormányzat óvodát) alapíthat és tarthat fenn.

A gyermek **tankötelezettsége** annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a **tizenhatodik életévét** betölti.

KÖZPONTI INTÉZMÉNYEK

Az állami fenntartásba kerülő köznevelési intézmények fenntartói feladatainak ellátására a Kormány a [202/2012. \(VII.27.\) Korm. rendelet](#)tel a központi hivatalként működő [Klebelsberg Intézményfenntartó Központ](#)ot (KLIK) jelölte ki, amely 2012. szeptember 1-jével kezdte meg működését.

Az Nkt. és a [121/2013. \(IV.26.\) Korm. rendelet](#) szabályozza az [Oktatási Hivatal](#) feladat- és hatásköreit. A közneveléssel kapcsolatban a hivatal az alábbi **fő feladatok**at látja el: elvégzi a miniszter által elrendelt szakmai ellenőrzést, pedagógiai-szakmai méréseket, átvilágításokat, elemzéseket, továbbá a miniszter egyedi intézkedése alapján végzi az intézmény törvényességi, szakmai ellenőrzését.

Az Nkt. hívta életre a [Nemzeti Pedagógus Kart](#), amely az állami és önkormányzati fenntartású köznevelési intézményekben pedagógus-munkakörben közalkalmazottként foglalkoztatottak önkormányzattal rendelkező **köztestülete**.

A Nemzeti Pedagógus kar **fő feladatai**, hogy ellenőrzi a közösségi szolgálat szervezését, és működteti az ehhez kapcsolódó tanácsadó és információs rendszert, véleményezési és javaslattevési jogot gyakorol a köznevelést és pedagógusképzést érintő jogszabályok megalkotása és módosítása során, megalkotja a **Pedagógusok Etikai Kódexét**.

**EURÓPA 2020 STRATÉGIA
MAGYARORSZÁGON**

Az [EU 2020 Stratégia célkitűzései](#) között Magyarország vállalta, hogy a **korai iskolaelhagyók arányát a korosztályos népességben 10% alá csökkenti**. Korai iskolaelhagyónak nevezünk a 18–24 éves korosztályból azokat, akik az oktatási, képzési rendszerből végzettség nélkül, vagy alacsony szintű

Az oktatási intézmények főbb adatai fenntartók szerint, 2013/2014

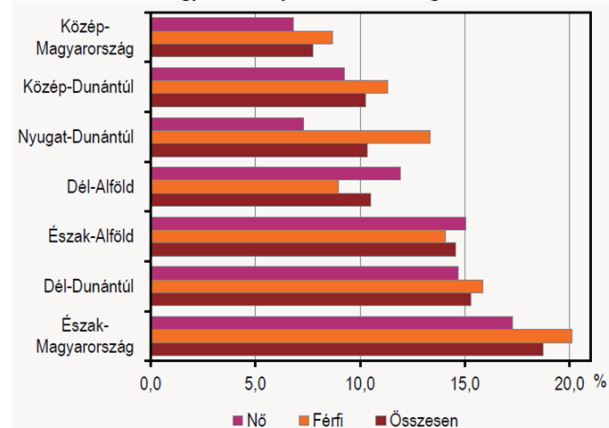
Megnevezés	Központi költségvetési szerv	Önkormányzat	Egyház, felekezet	Alapítvány, egyéb	Összesen
<i>Feladatellátási hely (db)</i>					
Óvoda	98	3 869	292	273	4 532
Általános iskola	2 982	29	455	139	3 605
Közép iskola					
Szakiskola	515	5	82	275	877
Szakközépiskola	538	1	102	338	979
Gimnázium	371	8	171	319	869
<i>Pedagógus (fő)</i>					
Óvoda	493	27 317	1 963	1 100	30 873
Általános iskola	62 791	335	9 151	1 629	73 906
Közép iskola					
Szakiskola	8 067	18	878	1 166	10 129
Szakközépiskola	14 575	0	1 564	2 480	18 619
Gimnázium	11 117	149	3 945	2 469	17 680
<i>Tanulók a nappali oktatásban (fő)</i>					
Óvoda	3 190	296 565	21 178	9 251	330 184
Általános iskola	637 096	3 117	94 740	12 793	747 746
Közép iskola					
Szakiskola	89 482	172	10 701	13 111	113 466
Szakközépiskola	158 430	17	18 678	26 390	203 515
Gimnázium	130 775	1 358	41 860	11 447	185 440

Forrás: *Infoszolg/KSH Magyar statisztikai évkönyv, 2014.*

(legfeljebb alapfokú) végzettséggel kerülnek ki az oktatási rendszerből. Az [Európai Unió Tanácsa ajánlásának](#) az iskolai oktatást érintő pontjai Magyarország 2014. évi nemzeti reformprogramjáról:

- a **korai iskolaelhagyók aránya emelkedik**, és ennek megelőzésére irányuló stratégia elfogadását több alkalommal elhalasztották;
- továbbra is meghatározó probléma a hátrányos helyzetű gyerekek, és különösen a romák számára a **jó minőségű, többségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés**.

Korai iskolaelhagyók aránya nemek és régiók szerint, 2013

Forrás: *KSH 2014/39.*

Az EU 2020 stratégia Magyarországra vonatkozó célkitűzéseivel összhangban a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák – (2011-2020) elnevezésű dokumentum (NTFS) olyan felzárkózási politikát fogalmaz meg, amely a szakpolitikák összehangolásával és komplex beavatkozásokkal kezeli az ország jelentős szociális problémáit.

Az NTFS stratégiai célrendszere átfogó és specifikus célokat egyaránt megfogalmaz. A **közoktatás** témája a 2. pontban megfogalmazott átfogó célon belül – „A szegénység, szociális kizáródás újra-termelődésének megakadályozása.” – **specifikus célként** határozza meg „**az iskolai lemorzsolódás csökkentését.**”

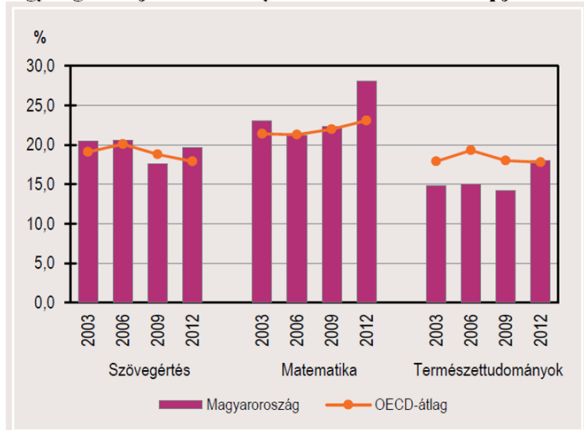
Magyarországon a korai iskolaelhagyók mutatójának értéke 11,8% (2013), ami kedvezőtlenebb a korábbi évi adatnál, és nemek és régiók szerinti erős szóródást mutat.

NEMZETKÖZI ADATOK: PISA-FELMÉRÉS

Az OECD országok a '90-es évek végén kezdeményezték az ún. **PISA**-felméréseket, amelyek keretében a legfejlettebb országok oktatási eredményeit mérik fel.

A felmérésekre háromévente kerül sor a 15 éves diákok között három fő területen:

A gyengén teljesítők aránya a Pisa-felmérés alapján, 2012

Forrás: KSH 2014/39.

- szövegértés,
- matematika,
- természettudományok.

A legutóbbi felmérés eredménye szerint 2012-re „...különböző mértékben ugyan, de minden eredményünk romlott, és sem a nyomtatott, sem a digitális tesztekben már nem éri el a magyar tanulók teljesítménye az OECD-átlagot egyik mérési területen sem”.

A KÖZNEVELÉS KÖLTSÉGVETÉSE

Az oktatásra, nevelésre fordított összes állami kiadás kb. **70 százaléka** a köznevelés, közoktatás területére esik.

A KSH legfrissebb költségvetési kimutatásai szerint az elmúlt évek **közoktatást érintő állami kiadásai GDP-arányosan (2010-ben 3,35%, 2012-ben 2,86%) és nominális értékben is csökkenő tendenciát mutattak**, amely utóbbira vonatkozó adatsort az alábbi táblázat részletesen is bemutatja.

A költségvetés oktatási kiadásai (folyó áron, millió forint)			
Megnevezés	2010	2011	2012
Óvoda	195 249	182 743	185 711
Alapfokú oktatás	440 398	410 409	395 959
Középfokú oktatás	254 311	239 395	224 632
Összesen	889 957	832 547	806 302

Megjegyzés: A központi alrendszer adatainál a támogatási típusú feladatok nélkül.

Forrás: Infoszolg/KSH Magyar statisztikai évkönyv, 2014

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSA

Az **Oktatási Jogok Biztosának Hivatalát** a 40/1999. (X. 8.) OM rendelet hozta létre és szabályozza működését. A hivatalt vezető oktatási jogok biztosához fordulhat a gyermek, a tanuló, annak szülője, a pedagógus, valamint azok közössége, ha megítélése szerint védett jogait sérelem érte, vagy azokra nézve sérelem közvetlen veszélye áll fenn. Ekkor a biztos kérelemre hivatkozva eljárást indít.

Az eltelt 15 év alatt körülbelül 18 ezer panaszt vizsgált ki a hivatal (HVG, 2014. október 25.).

Az oktatási jogok biztosja maga is kezdeményezhet vizsgálatokat (pl. [Iskolai veszélyek](#)); tevékenységéről pedig köteles éves beszámolót készíteni.

BÍRÁLATOK

A közoktatás átalakításával kapcsolatban a [Pedagógusok Szakszervezete](#) és a [Pedagógusok Demokratikus Szakszervezet](#) is megfogalmazta szakmai [javaslatait](#) és [kritikáit](#), amelyek egyik legfontosabb eleme a széleskörű egyeztetés és kiterjedt hatásvizsgálat hiánya.

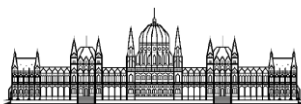
A Méltányosság Politikaelemző Központ elemzése rámutat, hogy az új közoktatási rendszerrel kapcsolatos kritikák közül hangsúlyos az oktatási rendszer magas fokú centralizációja és az esélyegyenlőségre való törekvés markáns képviselőjének hiánya ([Méltányosság, 2011](#)).

Hasonló véleményt fogalmaz meg Szüdi János oktatási szakértő is a [Civil jelentés a gyerekesélyekről, 2012–2013](#) című kötetben megjelent elemzésében. Álláspontja szerint a kötelező kerettanterv, a tankönyvpiac és a köznevelés államosítása és a tankötelezettség idejének csökkentése nem az esélyegyenlőséget szolgálja, és negatívan befolyásolja a hátrányos helyzetű, egyéni felkészítést igénylő gyermekek felzárkóztatását.

Források:

- [A népesség iskolázottsága](#). Központi Statisztikai Hivatal. Népszámlálás 2011, 14. kiadvány
- [Az oktatási jogok biztosának beszámolója 2013. évi tevékenységéről](#). Oktatási Jogok Biztosának Hivatala, Budapest, 2014.
- [Csapó Benő – Fejes József Balázs – Kinyó László – Tóth Edit: Az iskolai teljesítmények alakulása Magyarországon nemzetközi összehasonlításban](#). Társadalmi Riport 2014, TÁRKI, Budapest, 2014.
- [EU 2020 Stratégia](#)
- Magyar Statisztikai Évkönyv 2013, Központi Statisztikai Hivatal, 2014.
- [2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről](#)
- [Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák – \(2011–2020\)](#)
- [Oktatási adatok, 2013/2014](#). KSH, Statisztikai Tükör 2014/39
- [Oktatási adatok, 2014/2015 \(előzetes adatok\)](#). KSH, Statisztikai Tükör 2014/141
- Pálmai Erika: „Az igazgató ma már nem főnök az iskolában” (interjú Aáry-Tamás Lajossal), – HVG, 2014. október 25.
- [PISA 2012 Összefoglaló jelentés](#). Oktatási Hivatal, Budapest, 2013.
- Szüdi János: Az oktatás az állam szolgálatában. [Civil jelentés a gyerekesélyekről, 2012–2013](#). Ferge Zsuzsa és Darvas Ágnes (szerk.), Gyerekesély Közhasznú Egyesület, Budapest, 2014. 177–201. o.
- [Velkey Gábor: Dinamikus egyensúlytalanság](#). MTA, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutató-központ, Regionális Tudományok Intézete, 2013.

Készítette: Dési György
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA KKI

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486

Az információs jegyzet az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült.
A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be.
Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.